

Komentari

SOS telefona za žene i djecu žrtve nasilja Nikšić i

Advokata za ljudska prava na

Nacrt Zakona o zaštiti od nasilja u porodici

19. novembar 2009.

Advokati za ljudska prava (u daljem tekstu "**Advokati**") i SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Nikšić (u daljem tekstu **SOS Nikšić**) su pregledali **Nacrt Zakona** o zaštiti od nasilja u porodici (u daljem tekstu "Nacrt zakona").

Advokati su saradivali sa nevladinim organizacijama i vladinim ministarstvima u zemljama Centralne i Istočne Evrope (CIE) i bivšeg Sovjetskog Saveza (FSU) više od petnaest godina. Advokati imaju dugu istoriju razmatranja Nacrta zakona o nasilju u porodici uključujući i nedavno razmatranje Nacrta zakona Azerbejdžan, Jermenija, Kazahstan i Tadžikistan. **Advokati** takođe imaju iskustvo u pružanju pomoći zemljama, uključujući Bugarsku i Gruziju, u dopunjavanju zakona o porodičnom nasilju, nakon što je njihova implementacija bila monitorisana. U obezbjeđivanju komentara na Nacrt zakona, oslanjamo se na to iskustvo, kao i na naše iskustvo u državi Minesota, Sjedinjene Američke Države gdje je Zakon o nasilju u porodici na snazi trideset godina i koji je svake godine bio dopunjavan kako bi se unaprijedila zaštita žrtava, gonjenje nasilnika i prevencija porodičnog nasilja.

SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja Nikšić je autonomna, lokalna NVO koja djeluje od februara 1998.godine.

Generalni ciljevi SOS telefona Nikšić su suzbijanje muškog nasilja nad ženama i djecom i unapređenje socio – ekonomskog života žena pripadnica ranjivih kategorija. Organizacija funkcionira kroz dvije programske oblasti:

- Program zaštite žena i djece od muškog nasilja,
- Socio –ekonomski program za ranjive grupe žena i djece

SOS Nikšić kroz Program zaštite žena i djece od muškog nasilja obezbjeđuje:

- 24- orosatnu, otvorenu SOS liniju za emocionalnu podršku ženama i djeci sa iskustvom nasilja, kao i besplatnu advokatsku i psihološku stručnu pomoć,
- Zbrinjavanje žrtava porodičnog nasilja u situacijama akutnog nasilja, kroz rad Kriznog centra.

U proteklih jedanaest godina organizacija je pružila pomoć i podršku za više od 900 ugroženih žena i djece. Za sve detaljnije informacije o radu SOS telefona Nikšić molimo da posjetite našu web stranicu www.sosnk.org

Pregled komentara i primjedbi

Advokati odaju priznanje Vladi RCG zato što je započela težak zadatak sastavljanja ovog propisa kako bi svoje građane zaštitila od porodičnog nasilja. Vlada treba da osigura da Nacrt zakona obezbijedi jednako upravni ili građanski hitni nalog za zaštitu, i upravni ili građanski nalog izdat nakon saslušanja. Nacrt zakona treba da usmjeri vlasti, bilo sudove ili policiju, da odmah izdaju hitni nalog za zaštitu, i to po prijavi žrtve porodičnog nasilja.

Ukoliko tuženi zahtijeva saslušanje, ono se može odmah zakazati kako bi se razmotrila prijava i donijela odluka da li nalog treba da ostane na snazi. Obje vrste naloga, nalog za hitnu zaštitu ili nalog koji se izdaje nakon potpunog saslušanja, treba da jasno navode da nasilnik mora da napusti kuću i da mu se naređuje da se drži dalje od žrtve i njene djece. Ukoliko dođe do kršenja naloga za hitnu zaštitu, to kršenje bi trebalo biti krivično djelo. Bezbjednost žrtve i njene djece treba da bude na prvom mjestu prioriteta u Nacrtu zakona.

U bivšem SSSR-u i u zemljama Centralne Evrope, oni koji su pokušavali da sprovedu zakone bez gore pomenutih ključnih odredbi, nedavno su predložili amandmane na svoje zakone, kako bi isti obuhvatili ove odredbe. Policija, tužioc i sudije su došli do saznanja kroz direktna iskustva u pokušaju zaštite žrtava i gonjenja nasilnika, da te

odredbe moraju biti sastavni dio zakona. U brojnim FSU/CEE/CA državama, nalozi za zaštitu se zovu zaštitnim ili restriktivnim naložima ili mjerama.

U Nacrtu zakona CG, članovi Zakona koji najviše podsjećaju na zaštitne ili restriktivne naloge ili mjere, su članovi 28. i 29. Navedeni članovi se odnose na “naređenje o udaljenju ili zabrane vraćanja u stan” i “zaštitne mjere”. U svom sadašnjem obliku, pomenuti članovi počinju da opisuju neke od važnih elemenata koji su opisani u gornjem tekstu. Međutim, treba uključiti i neke dodatne elemente. S obzirom da se u Nacrtu Zakona koristi termin “zaštitne mjere” u ovim komentarima se koristi isti termin.

Konkretni komentari o postojećim elementima u Nacrtu Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u Crnoj Gori

Advokati za ljudska prava i SOS Nikšić daju sledeće konkretne komentare na Nacrt zakona, koji se zasnivaju na informacijama iz Modela državnog zakonika i Okvira UN¹.

Član 2:

Vlada Crne Gore treba da razmotri ograničavanje definicije nasilja u porodici na fizičke štete, tjelesne povrede, kao i strah od neposredne opasnosti za njen/njegov život ili za život i zdravlje trećeg lica. Uključivanje psihološkog i ekonomskog nasilja u definiciju porodičnog nasilja u nekim slučajevima može imati neželjene posledice kao što su stvaranje mogućnosti za počinioce da podignu protivtužbu za psihološko ili ekonomsko zlostavljanje protiv onih prema kojima je bio nasilan. Na primjer, ljut ili nezadovoljan zlostavljač može tražiti mjere zaštite protiv svoje supruge za korišćenje imovine čiji je on vlasnik. Ili, počinitelj može da tvrdi da je fizičko nasilje odgovarajući odgovor na akt koji on vidi kao ekonomsko nasilje prema njemu. Pritužbe za psihološko i ekonomsko nasilje je veoma teško dokazati u pravnom postupku.

---

¹ Vidi “Porodično nasilje : A Model State Code”, at http://www.ncjfcj.org/images/stories/dept/fvd/pdf/modocode_fin_printable.pdf

I izvještaj ekspertske grupe UN “Pozitivne prakse u legislative o porodičnom nasilju nad ženama,” na [http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw_legislation_2008/Report%20EGMGPLVAW%20\(final%2011.11.08\).pdf](http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw_legislation_2008/Report%20EGMGPLVAW%20(final%2011.11.08).pdf).

Član 3:

Obim Zakona treba da bude proširen tako da obuhvati i one koji su u intimnim vezama².

Član 6:

Iako zvaničnici treba da imaju ovlašćenje da donose zaštitne mjere zasnovane na prijavama nenasilnih roditelja u svoje i u ime njihove djece, SOS Nikšić i Advokati su zabrinuti za uključivanje odredbi koje se odnose na zlostavljanje i zanemarivanje djece u Zakon o zaštiti od nasilja u porodici u članu 6. i članu 8. Zakoni o zaštiti od nasilja u porodici nijesu najbolje rješenje za adresiranje problema zlostavljanja i zanemarivanja djece. Zakoni o zaštiti od nasilja u porodici imaju za cilj da neposredno obezbijede pravni lijek za odvajanje i zaštitu. Zlostavljanje i zanemarivanje djece treba da bude adresirano kroz poseban Zakon koji sadrži specifično prilagođene pravne lijekove za zanemarenu ili zlostavljaju djeću i proceduralne zaštite za roditelje³.

Član 8:

Kao što je navedeno gore u komentaru na član 2, Vlada Crne Gore treba da razmotri ograničavanje definicije nasilja u porodici na fizičke štete, tjelesne povrede, kao i strah od neposredne opasnosti za svoj život ili život ili zdravlje trećeg lica. Uključivanje psihičkog nasilja ili verbalnog napada u Zakon o zaštiti od nasilja u porodici može pružiti priliku za počinioce da podnesu protivtužbu prema onima koje zlostavljaju.

Vlada Crne Gore treba da zamijeni frazu "polno uznemirava" sa "seksualno zlostavlja", ili "vrši seksualno nasilje prema..."

Izraz: "Uhodi i na drugi način grubo uznemirava ostale članove porodice" je nedovoljno jasan. SOS Nikšić i Advokati ukazuju da bi se trebao zamijeniti sa

---

² Pogledati: the 2008 United Nations izvještaj grupe eksperata pod nazivom "Good practices in legislation on violence against women," dostupno na: [http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw_legislation_2008/Report%20EGMGPLVAW%20\(final%2011.11.08\).pdf](http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw_legislation_2008/Report%20EGMGPLVAW%20(final%2011.11.08).pdf), 3.4.2.2

³ Pogledati: Minn. Stat. § 260C.007 (2008) for definitions of "domestic child abuse" and "child in need of protection or services" dostupno na: <https://www.revisor.leg.state.mn.us/statutes/?id=260C.007>

sljedećom odredbom o uhođenju: "Uhođenje, ili prijetnje ostalim članovima porodice sa obrascem prijetećih ponašanja, kao što je praćenje drugih lica, pojavljivanje u njihovoj kući ili na poslu, telefoniranje, ostavljanje poruka ili predmeta/poklona, slanje faxova ili pisama, uništavanje imovine drugog lica, ili digitalno praćenje - elektronski nadzor".

Imenovanje ponašanja kao "uhođenje" je korisno na više načina. Prvo, uhođenje samo po sebi, a ne samo napad koji je često rezultat uhođenja, predstavlja oblik nasilja. Nasilnik preduzima određene radnje, kao što je telefoniranje ili pojavljivanje na radnom mjestu, sa ciljem da zaplaši i/ili prisili svog bivšeg partnera ili člana njegove porodice. Drugo, termin "uhođenje" prepoznaje obrazac ponašanja koji često vodi do ozbiljnih ili fatalnih napada. Identifikovanje ovog obrasca ponašanja, može biti korisno u preduzimanju koraka da se spriječi napad. Treće, imenovanje ovog obrasca ponašanja pomaže da prenese ozbiljnost tog ponašanja. Pojedinačno, djela koja čine uhođenje, kao što su npr. telefonski pozivi mogu da se čine relativno nevina. Međutim, oni ukazuju na prisustvo teške prijetnje za žrtve.

Povećana upotreba tehnologije u društvu danas stvorila je više prilika za one koji uhode svoje žrtve. Digitalno uhođenje i elektronsko praćenje su dva oblika koji se koriste za praćenje žrtava preko tehnologije. Nasilnik može da prati trag računara lica i internet aktivnosti, poslati prijeteći e-mail ili elektronske viruse.

Finalna klauzula člana 8 se bavi zanemarivanjem djeteta. Kao što je pomenuto, takvo ponašanje treba rješavati kroz poseban zakon koji sadrži specifično prilagođene pravne lijekove za zapostavljenu djecu i proceduralne zaštite za roditelje⁴.

SOS Nikšić i Advokati preporučuju da se izostavi klauzula u članu 8 gdje se navodi da "drskim ponašanjem ugrožava porodični mir člana porodice sa kojim ne živi u porodičnoj zajednici". Jezik je previše nejasan, a i rizik od nasilnika da ga koriste protiv žrtve je veoma veliki. Znači fokus ovog Zakona treba da bude na fizičkom nasilju.

Član 9:

---

⁴ Pogledati: Minn. Stat. § 260C.007 (2009) za definiciju "Child in need of protection or services" dostupno na: <https://www.revisor.leg.state.mn.us/statutes/?id=260C.007>.

Ovaj član obavezuje prijavljivanje nasilja preko širokog spektra zvaničnih organa, uključujući i zdravstvene, obrazovne i nevladine institucije. Obavezno prijavljivanje nasilja treba da se zahtijeva samo ako je žrtva dijete, nemoćno odraslo lice, ili kada zdravstvene institucije bilježe sumnjivu ranu, povrede nastale npr., od vatrenog oružja⁵.

Član 10:

Zahtjev da policija "odmah preduzme mjere i akcije za zaštitu žrtava" u skladu sa nekoliko zakona Crne Gore je važan dio Zakona o porodičnom nasilju. Pored toga, SOS Nikšić i Advokati ukazuju da zakonodavstvo treba jasno da navodi da su policija i drugi službenici za sprovođenje Zakona u obavezi da:

- Procesuiraju sve slučajeve nasilja u porodici, uključujući i napade koje imaju za posljedice nizak nivo povreda, kao što su modrice, posjekotine, opekotine i ogrebotine između ostalih;
- Da odgovore odmah na takve pozive;
- Da konfiskuju uključeno oružje;
- Da vrše određene dužnosti u okviru istražnih procesa, uključujući intervjuisanje stranaka odvojeno, snimanje prigovora i podnošenje izveštaja, kao i savjetovanje žrtve o njenim pravima.

Član 11:

SOS Nikšić i Advokati pohvaljuju Vladu Crne Gore za predviđanje koordiniranog odgovora zajednice koji je artikulisan u članu 11. Plan aktivnosti za pomoć žrtvama treba da bude u skladu sa izborom i potrebama žrtve.

Član 14:

---

⁵ Pogledati: Minn.Stat. § 626.556 (2009) u dijelu: "Reporting maltreatment of minors, dostupno na: <https://www.revisor.mn.gov/statutes/?id=626.556>; Minn. Stat. § 626.557 u dijelu "Reporting maltreatment of vulnerable adults" dostupno na: <https://www.revisor.mn.gov/statutes/?id=626.557> and Minn. Stat. § 626.52 u dijelu: "Reporting suspicious wounds by health professionals, dostupno na: <https://www.revisor.mn.gov/statutes/?id=626.557>.

Jezik u članu 14 treba da bude izmijenjen/dopunjen tako da jasno ukazuje da će počiniocu biti naređeno da napusti dom, bez obzira u čijem je vlasništvu, tako da će žrtva i njena djeca ostati tamo bezbjedni . U nekim zemljama policija je utvrdila da se nedostatak ovlašćenja za uklanjanje počinioca nasilja iz kuće pokazao problematičan za sprovođenje njihovog Zakona. To ih je navelo da traže izmjene koje će im omogućiti da uklone nasilnika iz kuće.

Član 15:

SOS Nikšić i Advokati pohvaljuju Vladu Crne Gore za obezbjeđenje tajnosti informacija i ličnih podataka. Međutim, fokus treba da bude na riziku da počinitelj predstavlja žrtvu i na zaštiti žrtve od nasilnika, na primjer, sprečavanje nasilnika u lociranju žrtve.

Član 16:

Sposobnost žrtve da saopšti povjerljive informacije je važan element u Nacrtu zakona. Advokati za nasilje u porodici ne bi trebalo da budu prinuđeni da otkriju mišljenja ili informacije koje su primili od ili o žrtvi, bez njenog pristanka, osim ako je to naređenje suda. Zakon treba da osigura da ovi advokati moraju biti obučeni u savjetovanju i o važnim pitanjima nasilja u porodici, kao i upućeni u Zakon i prakse u Crnoj Gori.

Član 17:

SOS Nikšić i Advokati pohvaljuju Vladu Crne Gore za osnivanje tima eksperata, ne samo za sprovođenje zaštite žrtava nasilja, već i da prati i unaprijeđuje koordinirani odgovor zajednice na nasilje, sa ciljem obezbijedivanja ljudskih prava građana Crne Gore.

Član 19:

Fokus zakona o porodičnom nasilju treba da bude na bezbjednosti žrtava. Resursi treba da budu usmjereni na bezbjednost i pomoć žrtvama, a ne na prevaspitavanje nasilnika. Umjesto da se oskudni resursi usmjere na "eliminaciju okolnosti koje pogoduju ili podstiču vršenje novog nasilja", Vlada bi trebalo da se fokusira na

identifikovanje nasilnih prestupnika, podsticanje odgovornosti nasilnika za počinjena (ne)djela, i da obezbjedi sigurnost žrtava.

Član 20:

Jezik u članu 20 treba jasno da navodi da vlasti imaju moć da uklone nasilnika iz kuće i da ostale odredbe iz člana 20 budu nametnute protiv počinioca.

Resursi treba da budu raspoređeni za sigurnost i pomoć žrtvama, a ne obavezni psihosocijalni tretman ili liječenja zavisnosti od droge ili alkohola za nasilnike.

Zaštitne mjere takođe treba da sadrže odredbe koje zabranjuju dalje činjenje nasilja ili prijetnje o činjenju daljeg nasilja od strane nasilnika, kao i posjedovanje ili kupovinu vatrenog oružja.

SOS Nikšić i Advokati preporučuju da član 20. sadrži odredbu koja omogućava sudu da rasporedi širok spektar neophodne pomoći u cilju zaštite sigurnosti žrtve ili porodice žrtve. Na primjer, Zakon treba da sadrži odredbe za finansijsku podršku, koja omogućava žrtvi da se odvoji od nasilnika. Redoslijed mjera bi takođe trebalo da obuhvata privremenu finansijsku podršku djeci, kao i privremeno korišćenje i posjedovanje bilo kakve zajedničke imovine, i ograničenja prenosa zajedničke imovine. Redoslijed može da obuhvati i isplatu restitucije žrtvi od strane nasilnika.

Član 21:

SOS Nikšić i Advokati pohvaljuju Vladu Crne Gore za uklanjanje nasilnika iz kuće, čime se omogućava bezbjednost žrtve i dozvoljava joj se da ostane u svom domu. Advokati preporučuju da uklanjanje nasilnika iz mjesta stanovanja na duže vrijeme ostane u nadležnosti suda. Vremenski period treba da bude proširen na najmanje godinu dana.

SOS Nikšić i Advokati preporučuju da Vlada Crne Gore revidira izraz "ponovo učiniti nasilje", u članovima 21 do 25, uz tvrdnju da se bilo koja od ovih zaštitnih mjera može izreći ako su se nasilje ili prijetnje nasiljem već desili, ili ako postoji vjerovatnoća da se isto ponovi. Vlada mora da pošalje poruku o nultoj toleranciji nasilja u porodici. Ako je nasilnik počinio ili prijeti nasiljem, treba da odgovara odmah. Interes Vlade za sigurnost žrtve mora biti prioritet.

Član 22:

Period zabrane pristupa žrtvi mora biti produžen na najmanje godinu dana.

Član 23:

Period zabrane uznemiravanja i uhođenja žrtve treba biti produžen na najmanje godinu dana.

Član 27:

Potrebna je saglasnost žrtve ukoliko je zahtjev za sprovođenje zaštitnih mjera podnjet od strane institucija za socijalni rad i dječju zaštitu, policije, državnog tužioca ili drugih. Volja žrtve treba da bude glavni faktor u određivanju ko može podnijeti nalog za zaštitu, jer su žrtve najčešće najbolji detektor opasnosti od nasilnika. Opasnosti imaju tendenciju povećanja kada žrtva traži zaštitne mjere.

Član 28:

Policija treba da donese nalog zabrane koji sadrži zabranu stupanja u kontakt nasilniku sa žrtvama ili organizovanje trećeg lica da to uradi. Takođe, treba zabraniti nasilniku kupovinu, korišćenje ili posjedovanje vatrenog oružja. Kao što je navedeno gore, nalog bi trebalo da bude produžen na najmanje godinu dana.

Član 29:

Kao što je navedeno u komentaru člana 27, SOS Nikšić i Advokati preporučuju da se zahtjeva pristanak žrtve u bilo kom apliciranju za pružanje zaštitnih mjera. Žrtvi treba da bude omogućeno da sama pristupi sudu u cilju podnošenja zahtjeva za zaštitni nalog.

Odredba koja razmatra učesće društvenih institucija u pribavljanju potrebnih dokaza trebalo bi da bude ukinuta. Izjava žrtve treba biti dovoljna za sud da odobri zaštitne mjere. Drugi dokazi ne bi trebali da budu neophodni.

Član 33:

Odluka suda o sprovođenju zaštitnih mjera treba biti dostavljena nadležnim organima u roku od 24 sata.

Član 36:

SOS Nikšić i Advokati pohvaljuju Vladu Crne Gore, za uključivanje kazni za kršenje zaštitnih mjera u članovima 36 do 39, čime se omogućava sudovima da drže nasilnike odgovornim za svoje postupanje. Pored kazni za kršenje upravnih ili građanskih zaštitnih mjera, krivični zakoni treba da pojasne da su porodični napadi posebna vrsta zločina, uključujući i one napade koji uključuju nizak nivo povreda, kao što su modrice, posjekotine, opekotine i ogrebotine⁶. Zakoni i politika treba da pojasne da su organi za sprovođenje Zakona i tužioci dužni da gone sve slučajeve nasilja u porodici, uključujući i napade koji rezultiraju niskim nivoom povreda. Važno je da se osigura da se zločini koji uključuju porodično nasilje tretiraju jednako ozbiljno kao i svi drugi zločini. U mnogim zemljama raste kazna za ponovljene slučajeve nasilja u porodici, čak i ako uključuju nizak nivo povreda.

Član 38:

SOS Nikšić i Advokati pohvaljuju Vladu Crne Gore za nametanje kazni za kršenje zaštitnih mjera od strane nasilnika. Ovo bi trebalo da uključuje povećane kazne za ponovno kršenje zaštitnih mjera. Vlada Crne Gore treba da uzme u obzir da visoke kazne mogu imati nenamjerne ali katastrofalne posljedice po žrtvu koja se često oslanja na finansijsku podršku nasilnika.

Član 39:

Nametanje zahtjeva za prijavljivanjem kršenja zaštitnih mjera širokom spektru državnih, zdravstvenih, obrazovnih i nevladinih radnika, kao i visoke kazne za neispunjavanje zahtjeva, je previše dalekosežan i neprimjenjiv cilj.

Zaključni komentari i preporuke

Advokati i SOS Nikšić daju preporuku Vladi Crne Gore da nastavi sa revidiranjem i pojačavanjem Nacrta zakona kako bi osigurala da je u svakoj odredbi zakona prikazan princip da žene imaju pravo na život bez nasilja. Dalje, odredbe treba da sadrže pravni lijek protiv porodičnog nasilja i protiv prijetnji porodičnim nasiljem kako žene više ne

---

⁶ Pogledati na: Minnesota Statute Section 609.2242 (2008) dostupno na: <https://www.revisor.leg.state.mn.us/statutes/?id=609.2242>

bi morale da ćutke trpe nasilje. Vlada bi naime, trebalo da se postara da se nasilnici izvedu pred lice pravde. U zemljama u kojima su zakoni o porodićnom nasilju na snazi već dvije ili tri decenije, vremenom je došlo do razvoja tih zakona pa oni sada uključuju tri osnovne komponente:

- Odredbe upravnog ili građanskog prava kojima Vlada štiti žrtve porodićnog nasilja (nalozi za zaštitu, sos linije, skloništa i ostali servisi za žrtve)
- Odredbe krivićnog prava prema kojima vlasti mogu da krivićno gone nasilnike (napadi, teroristićke prijetnje, kriminalno seksualno ponašanje, ometanje hitnih intervencija i drugo) i
- Infrastrukturu kojom se promovije zaštita od porodićnog nasilja (Vladine kancelarije treba da koordiniraju i dodjeljuju sredstva privatnom sektoru)

Sve tri komponente – *zaštita, krivićno gonjenje i prevencija* – su važne za Vladu kako bi mogla da reaguje u slučajevima porodićnog nasilja. Međutim, kada su resursi ogranićeni vlade moraju dati prioritete jednoj komponenti nad drugom. Gdje je slučaj takav, neophodno je raspoložive resurse usmjeriti na **zaštitu ųrtava od nasilja u porodici**. Bez takve zaštite, ųrtve nijesu, često, u stanju da saradjuju u krivićnom gonjenju poćinilaca nasilja u porodici. Pored toga, svi preventivni napori moraju adresirati urgentnu i hitnu potrebu ųrtve za sigurnošću i bezbjednošću od nasilja u porodici.

Advokati i SOS telefon Nikšić snažno preporučuju da Vlada Crna Gora formira tijelo za praćenje primjene Zakona od trenutka kada bude na snazi. Monitoring će otkriti, pokazati neplanirane prepreke za efikasnu zaštitu ųrtve od daljih prijetnji ili akata nasilja u porodici, i prepreke da poćinioci budu privedeni odgovornosti. Politike i prakse treba prilagoditi tako da adresiraju te prepreke i, ako je potrebno, zakon treba da bude dopunjen po potrebi da ukloni te prepreke.

Pregled modela zakonskog propisa

U procesu revidiranja i jaćanja Zakona, Advokati i SOS Nikšić daju preporuku da lica koja učestvuju u izradi Nacrta uzmu u obzir sledeće važne modele za zakonodavstvo u vezi sa porodićnim nasiljem:

- Okvir UN za model zakonskih propisa za Nasilje nad ženama (2008) (dalje u tekstu: Okvir UN)⁷
- Zaštita žena od nasilja (2002), Preporuke, Rec (2002)5 (dalje u tekstu: COE Preporuke)⁸
- Porodično nasilje: Model državnog zakonika (dalje u tekstu “Model državnog zakonika”)⁹
- Primjer Zakona o porodičnom nasilju na StopVAW (uključujući Bugarsku i Albaniju)¹⁰
- Zakon o porodičnom nasilju Minesote (2008)¹¹

Zakoni o nasilju u porodici utiču na policiju, tužioce i sudove. Policija, tužioci i sudije bi trebalo da pregledaju, razmatraju interne politike i procedure o pomoći žrtvama zločina ; hapšenju, pritvoru i puštanju onih osumnjičenih za kršenje krivičnog zakona; standarde za sakupljanje dokaza u upravnim, građanskim i krivičnim postupcima kako bi se osiguralo da su u skladu sa i da podržavaju mehanizme za zaštitu žrtava od nasilja u porodici u novom Zakonu.

Što se tiče odredbi o djeci u Nacrtu zakona , autori Nacrta zakona bi trebalo da rade sa onima koji su odgovorni za izradu i dopunu zakonodavstva o starateljstvu nad djecom, viđanju i izdržavanju djece, i zaštiti djece od zlostavljanja i zanemarivanja. Porodični zakoni ili zakoni koji se tiču razvoda i starateljstva nad djecom treba da odražavaju- u sebi nose pretpostavku protiv dodjele starateljstva nad decom nasilnom roditelju. Primarna briga/obzir uvijek treba posvetiti bezbjednosti žrtve i njene djece.

Vlada Crne Gore treba da razmotri mogućnost uključivanja sledećih stavki u pomenute zakone, kao što je predloženo u Modelu državnog zakonika :

---

⁷ Vidi:

[http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw_legislation_2008/Report%20EGMGPLVAW%20\(final%2011.11.08\).pdf](http://www.un.org/womenwatch/daw/egm/vaw_legislation_2008/Report%20EGMGPLVAW%20(final%2011.11.08).pdf).

⁸ Vidi [www.coe.int/t/pace/campaign/stopviolence/Source/rec2002\(5\)_en.doc](http://www.coe.int/t/pace/campaign/stopviolence/Source/rec2002(5)_en.doc).

⁹ Vidi http://www.ncifci.org/images/stories/dept/fvd/pdf/modocode_fin_printable.pdf.

¹⁰ Vidi http://www.stopvaw.org/Sample_National_Family_Violence_Laws.html.

¹¹ Minn. Stat. § 519B.01 (2008) Vidi <https://www.revisor.leg.state.mn.us/statutes/?id=518B.01>.

- Izmijeniti i dopuniti postojeće zakone o starateljstvu djece tako da uključe porodično nasilje kao relevantan faktor prilikom razmatranja onoga što je “u najboljem interesu” djeteta;¹²
- Kreiranje *praesumptio iuris tantum* protiv starateljstva nad djecom od nasilnika;
- Obezbijediti zastupanje slučajevima djece koja su pod starateljstvom kao i vrijeme za viđanje sa roditeljima, i osigurati da su dati zastupnici dobro obučeni o problematici porodičnog nasilja.
- Omogućiti sudovima da u procesu izdavanja naloga za zaštitu djeteta, pruže podršku nenasilnom roditelju kroz privremenu dodjelu starateljstva i omoguće da nalog o zaštiti obuhvata nenasilnog roditelja kao i dijete;
- Osigurati da djecu koja su svjedoci nasilja u porodici nije neophodno kategorizovati kao zlostavljana ili zanemarenu;
- Osigurati da djeca budu zaštićena od nasilja i da se nasilnom roditelju ne dodijeli starateljstvo nad tom djecom;
- Osigurati da djeca i odrasle žrtve porodičnog nasilja nijesu ugrožene kroz uređivanje viđanja sa počiniocem porodičnog nasilja; i
- Dozvoliti nasilnom roditelju posjete samo u slučaju da su preduzete sve mjere predostrožnosti da bi se zaštitila bezbjednost djeteta.

Zakoni o porodičnom nasilju bi uvijek trebalo da obezbijede administrativni ili građanski lijek, koji se obično zove nalog za zaštitu. Međunarodni standardi, uključujući i standarde koje propisuju UN i Savjet Evrope, podstiču vlade da uspostave ovakvu vrstu pravnog lijeka za žrtve porodičnog nasilja. Zakoni bi trebalo da omoguće žrtvi da se samostalno prijavi za ovu vrstu zaštite, bez pravnih zastupnika ili predstavnika vlasti, sudovima ili policiji i bez obaveze davanja izjave policiji o kriminalnom ponašanju od strane nasilnika. U hitnim slučajevima nalog za zaštitu treba da se izda bez saslušanja. Ta vrsta naloga se često naziva i “ex parte” nalog za zaštitu. Kada situacija nije urgentna, trajni nalog za zaštitu, treba da se izda nakon saslušanja. Kada dođe do izdavanja “ex parte” naloga, podnosilac ili tužena strana mogu da traže naknadno saslušanje.

Kršenje upravnog odnosno građanskog naloga za zaštitu treba da se uvijek klasifikuje kao krivično djelo. Ukoliko nasilnik više puta krši zabrane, onda krivične kazne treba da bivaju strožije za svaku ponovnu povredu naloga.

---

¹² Izraz “faktori najboljeg interesa” znače relevantne faktore koje će sudija uzeti u obzir prilikom donošenja odluke o pritvoru.

Krivični zakoni treba da razjasne da je napad na člana porodice poseban zločin, pa i u slučajevima kada napad prouzrokuje povrede nižeg ranga, kao što su masnice, posjekotine, ogrebotine i opekotine.¹³ Zakoni i politike treba da jasno postave da sprovođenje Zakona podrazumijeva gonjenje svih slučajeva porodičnog nasilja i da su tužiocu u obavezi da gone sve slučajeve tog tipa, uključujući i napade koji za posledicu imaju povrede nižeg ranga. Od velike je važnosti da se krivična djela koja uključuju porodično nasilje tretiraju sa istim stepenom ozbiljnosti kao i druga krivična djela. Zapravo u velikom broju jurisdikcija se povećavaju kazne kada se porodično nasilje ponovi, čak i ako za posledicu imaju povrede nižeg ranga. Npr., tri i više osuda za napade koji uključuju povrede nižeg ranga mogu da prerastu u delikt sa ozbiljnijim sankcijama. Nacrt zakona treba javnosti da pošalje poruku o nultoj toleranciji nasilja.

Ostale radnje kao što su napadi, terorističke prijetnje, kriminalno seksualno ponašanje i ometanja hitnih intervencija –su radnje koje su uobičajene u slučajevima porodičnog nasilja- sve njih treba smatrati krivičnim djelima kada se događaju između članova porodice ili intimnih partnera.¹⁴

Ujedno, tokom trajanja krivičnog procesa, sud treba da ima autoritet da izda nalog za **zabranu kontakata** u situaciji porodičnog nasilja, a koji se razlikuje od naloga za zaštitu. Nalogom za zabranu kontakata se naređuje tuženom da ne kontaktira žrtvu na bilo koji način – preko telefona, e-maila, lično, na radnom mjestu žrtve, u kući, školi ili bilo kom drugom javnom mjestu u toku trajanja krivičnog postupka. Ova vrsta naredbe treba da ostane na snazi dok se ne završi postupak. Ukoliko sud ustanovi da bi puštanje tuženog na slobodu predstavljalo rizik po opštu bezbjednost, i bezbjednost žrtve, ili da se tuženi neće pojaviti na sledećem ročištu, onda sud treba da postavi uslove za puštanje. Ovi uslovi mogu uključivati stavljanje tuženog pod nadzor i brigu povjerenika; izricanje zabrana na putovanja, kontakte, ili na mjesta boravka tokom perioda puštanja; zahtjeve za obavezno plaćanje kaucije ili polaganje bilo kog drugog vida garancije, ili uslova koji se smatra razumno neophodnim u osiguranju pojavljivanja tuženog na sledećem ročištu. Ovo može uključiti povratak u pritvor posle određenog vremena npr. radnog vremena, što se ponekad preduzima da bi se

---

¹³ Vidi Minnesota Statute Section 609.2242 (2008)
<https://www.revisor.leg.state.mn.us/statutes/?id=609.2242>

¹⁴ Vidi Minnesota Statute Section 518B.01, subd. 2(1)(3)
<https://www.revisor.leg.state.mn.us/statutes/?id=518B.01>

tuženom omogućilo da ide na posao i nastavi da zarađuje kako bi mogao da izdržava porodicu i žrtvu, ali nakon radnog vremena tuženi se mora vratiti u pritvor, kako bi se osigurala bezbjednost žrtve.

Kršenje “naloga za zabranu kontakta zbog porodičnog nasilja” takođe treba da bude krivično djelo.

Bez obzira da li je dato lice osuđeno za kršenje naloga za zaštitu ili za drugu vrstu krivičnog djela u vezi sa porodičnim nasiljem, istom treba zabraniti posjedovanje pištolja ili drugog vatrenog oružja ako je došlo do upotrebe istog prilikom činjenja krivičnog djela.

Nacrt Zakona treba da sadrži makar sledeće:

- U potpunosti razvijen hitni nalog za zaštitu;
- U potpunosti razvijen trajni nalog za zaštitu putem pravnog lijeka iz građanskog ili upravnog prava;
- Krivično djelo za kršenje naloga za zaštitu u upravnom ili građanskom pravu sa uputom na relevantne odredbe krivičnih zakona, kao što su kazne za različite stepene krivičnih djela;
- Jasne definicije/jezik u krivičnim zakonima i kodeksima/krivičnim procedurama prema kojima je porodično nasilje zločin, kao i napadi koji dovode do povreda nižeg ranga, kao ogrebotine, modrice, opekotine;
- Jasne definicije/jezik u krivičnim zakonima i kodeksima o procedurama kojima se obavezuju lica koja sprovode Zakon i tužioci, da će goniti slučajeve porodičnog nasilja uključujući i one slučajeve koji uključuju povrede nižeg ranga;
- Povećane kazne za višestruka kršenja naloga za zaštitu; i
- Povećane kazne za druga krivična djela koja su počinjena nad onim licima koja potpadaju pod značenje Glave 1 čl. 3 Nacrta Zakona.